

képanyag, a szemléltető grafikonok, statisztikák, ábrák a laikus nagyközönség számára is felhasználhatóvá, áttekinthetővé teszik a szakmailag igényes, színvonalas kiadványt, amely digitális formában is elérhető, a HUN-REN Nyelvtudományi Központ honlapján.

SZABÓ T. ANNAMÁRIA ULLA
ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

TÁRSASÁGI ÜGYEK

Szikszainé Nagy Irma 80 éves*

Kedves Ünnepeztünk, kedves Irma! Tisztelt ünneplésre összegyűlt kollégák, barátok! Tíz évvel ezelőtt hasonló körben gyűltünk össze ugyanitt, és az ünnepezt tanítványaként már akkor is megtisztelőnek és szinte zavarba ejtőnek éreztem a lehetőséget, hogy én köszöntsem (DOMONKOSI 2015). Az eltelt idő után visszatekintve azonban még inkább érvényesnek érzem az akkor mondott szavaimat, amelyek a mindig megújulni tudó, alkotó, az értelmező, a szövegek sokféleségére és újdonságaira mindig nyitott gondolkodó, kutató töretlen és törhetetlen munkakedvét emelték ki.

Szikszainé Nagy Irma pályáját évszámok szerint, röviden felvázolva is nagyon nagy ívet rajzolhatunk fel. 1962 és 1967 között a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem hallgatója volt, ahol édesapja nyomdokain haladva magyar nyelv és irodalom, illetve latin nyelv és irodalom szakos középiskolai tanári oklevelet szerzett. Az egyetem elvégzésétől egészen nyugdíjba vonulásáig az oktatásban tevékenykedett, az oktatási rendszer különböző szintjein. Először általános iskolai, majd középiskolai tanárként dolgozott, ezt követően 1981-ben neveztek ki tanársegéddé a Debreceni Tanítóképző Főiskolára, ahol 1994-ig tanított, akkor már főiskolai tanárként. 1984-ben bölcsészdoktori oklevelet szerzett a Kossuth Lajos Tudományegyetemen, és ettől az évtől mellékállású oktatóként részt vett a Magyar Nyelvtudományi Tanszék munkájában. 1994 februárjában, a kandidátusi cím megszerzése után egyetemi docenssé neveztek ki. 1995-től nyolc évig a Magyar Nyelvtudományi Intézet igazgatója volt. Debreceni munkája mellett az 1998/1999-es tanévben a Károli Gáspár Református Egyetemen, 2006 és 2009 között pedig az egeri Eszterházy Károly Főiskolán is tanított. 2000-ben habilitált, 2006-ban az MTA doktora lett. 2009 szeptemberétől 2012-ig a Debreceni Egyetem tudományos tanácsadójaként dolgozott.

Ez a vázlatos pályakép is mutatja, hogy az ünnepezt a közoktatás szférájából indulva tudott sikeres és elismert egyetemi, kutatói munkásságot felmutatni, sőt kamatoztatni is tudta a tanításban szerzett tapasztalatait. Szikszainé Nagy Irma pályájában ugyanis a tanári és kutatói munka mindig szorosan összefonódott: az általa tanított tárgyak irányt szabtak a tudományos kutatásainak; hosszú ideig oktatta a magyar nyelv tanításának módszertanát az egyetemen, és volt szaktanácsadó a gyakorló- és bázisiskolákban. Emellett pedig jól

* Elhangzott a Magyar Nyelvtudományi Társaság 2024. november 26-i ülésén, Budapesten, az ELTE BTK-n.

használható, sokat forgatott, didaktikus szerkezetű tankönyveinek, gyakorlókönyveinek felépítése, példaanyaga is pedagógiai tapasztalatainak hatását mutatja.

Az ünnepelt publikációs tevékenysége egyaránt gazdag a stilsztika, a szövegtan, a retorika és a leíró nyelvészet terén, 12 kiváló szakkönyve, több mint száz tudományos tanulmánya, az általa szerkesztett kötetek sokasága, ismeretterjesztő írásai, konferencia-előadásai a nyelvi jelenségek sokféleségére nyitott, mindig alapos, kifinomult elemző és rendszerező kutatóról tesznek tanúságot.

Az ünnepelt tudományos pályájának mérföldköveit áttekintve az 1984-es egyetemi doktori értekezése nyitja a sort, amelyet *summa cum laude* minősítéssel védett meg az akkori Kossuth Lajos Tudományegyetemen. Doktori értekezésének témája a gyermekköltészetből gyűjtött jelentős ikerszóanyag hangtani, alaktani, szófaji, mondattani, jelentéstani és stílárisszemponturn vizsgálatavolt. 1992-ben *Az ikerítés helye, szerepe, szabályszerúségei a magyar nyelvben* című értekezésével megszerezte a nyelvtudomány kandidátusa címet, műve 1993-ban megjelent a Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványainak 197. számaként (SZIKSZAINÉ NAGY 1993). Ez a kötet a nagyléptékű empirikus munka és a sajátos szóalkotási mód átfogó leírása okán is máig jelentős eredmény.

Ebben az időszakban, a 90-es évek elejétől kezdődött meg Szikszainé Nagy Irma pályájának a tankönyvírói, azaz a kutatói és értelmezői tapasztalatokat átfogó tananyagokban megmutató szakasza. Több egyetemen használják tankönyvként az 1991-ben először jegyzetként, majd 1994-ben már könyv formájában megjelentetett *Stilsztika* című munkáját (SZIKSZAINÉ NAGY 1994). 1999-ben szintén tankönyvet írt a felsőoktatási intézmények számára *Leíró magyar szövegtan* címmel (SZIKSZAINÉ NAGY 1999), az Osiris Kiadó gondozásában. Majd e munka gyakorlati kiegészítéseként *Szövegértés – szövegelemzés – szövegalkotás* címmel gyakorlókönyvet is megjelentetett a kiadónál (SZIKSZAINÉ NAGY 2001). A stilsztika kutatásában és tanításában egyre inkább elmélyülve 2007-ben újabb, az oktatás minden szintjén eredményesen alkalmazható tankönyv született *Magyar stilsztika* címmel, amelyet szintén az Osiris Kiadó jelentetett meg (SZIKSZAINÉ NAGY 2007). A kiadványok sikerét és az oktatásban való általános használatát jelzi az is, hogy a tankönyvek mindegyike rövid időn belül több kiadást ért meg.

Az ünnepelt 2001 és 2004 között Széchenyi István Ösztöndíjban részesült, ebben az időszakban megírta akadémiai doktori értekezését *A kérdéshalakzatok retorikája és stilsztikája* címmel. A munkát 2006-ban sikeresen megvédte, amiért az MTA Doktori Tanácsa az MTA doktora címet adományozta számára. Az értekezés 2008-ban nyomtatásban is megjelent (SZIKSZAINÉ NAGY 2008).

A jelzett töretlen és törhetetlen munkakedvet azonban még lenyűgözőbben mutatja az előző méltatás óta, az elmúlt 10 évben született három nagyszabású munka, jelentős monográfia.

2016-ban jelent meg a Debreceni Egyetemi Kiadónál a *Költészet és játék: A játékoság stíluslehetőségei a magyar költészetben* című kötet, amely átfogó, a magyar költészet igen széles repertoárját számba vevő, izgalmas poétikai-stilsztikai vállalkozás. Korábbi könyveihez, tankönyveihez hasonlóan meggyőző arról, hogy az ünnepelt a szövegtani és stilsztikai felkészültsége mellett alaposan ismeri a magyar irodalom változatosságát, egészen a legújabb időkhöz, rálátással a legújabb szerzőkre, irányzatokra, poétikai fejleményekre is. A játék és a játékoság fogalmát széleskörűen értelmezi, ezt pedig nemcsak elméleti megállapításai, hanem sokrétű nyelvi, költői példái is alátámasztják. A nyelvi

játék fogalmának bemutatása mellett a jelenség igen tág körével ismertet meg, bemutatva a hangokkal, morféimákkal, szavakkal, frazémákkal, szövegalkotással, képekkel, alakzatokkal és stílusárnyalatokkal megvalósuló játékokat is.

A 2021-ben a Kalligram Kiadónál megjelent Intertextuális tükrök: Összehasonlító stíluselmzések című könyve szerves folytatása és egyúttal sajátos szempontú összegzése korábbi stilisztikai, retorikai és szövegnyelvészeti munkáinak, amelyben az intertextualitás komplex problémakörét széles körű kompetenciával láttatja. A munka remek, kidolgozott, árnyalt és alapos példákat nyújt az az összehasonlító stíluselmzéshez. Az összevetést nyújtó elemzések, amelyek Kossuth-beszéd-től, bibliafordításokon és Verlaine-műfordításokon át egészen a klasszikus magyar művek és parafrázisaik stilisztikai szembesítéséig terjednek, olyan kísérletként olvashatók, amelyek megvilágítják, hogy mit tud a stilisztika eszközkészlete e művek összeméréséhez hozzátenni.

Végül kiemelendő Szikszainé Nagy Irma A magyar líra stílustörténete című friss kötete, amely 2024-ben jelent meg az Osiris Kiadónál. Az újabb átfogó munka a stílári szerepű nyelvi adatokat széles összefüggésrendszerükben, azaz a vizsgált művek egészét figyelembe véve elemzi. Az egyes stíluskorszakokat kulturális, történeti keretben is elhelyezi, majd minden esetben egy-egy, az adott korszakra, irányzatra jellemző lírai mű stílusának átfogó elemzését nyújtja. A kötet részletező elemzések révén vezeti rá az olvasót, hogy a lírai műfajok, mint a dal, óda, elégia, epigramma, különböző nyelvi, stílári, poétikai, retorikai, esztétikai, grammatikai és szemantikai rendszerek sajátosságait hordozzák, amelyek mind az egyes stíluskorszakok, mind az alkotók egyéni stílusára hatással vannak. A kötetben bemutatott művek a magyar líratörténet jelentős állomásaiként értelmezhetők, a válogatásból pedig kirajzolódik az egymást követő stíluskorszakok vonulata.

Az ünnepelt pályájának friss eseményeit követve ebben a körben különösen fontos megemlíteni azt is, hogy Szikszainé Nagy Irma 2024-ben kiérdemelte a Magyar Nyelvtudományi Társaság Kosztolányi Dezső-díját, amely az irodalmi névadás, a névésztétika, a magyar nyelv és irodalom összefüggése vizsgálatának föllendítésére alapított díj, amelyet az e területeken kiemelkedő kutatók nyerhetnek el.

Mielőtt pedig a jelen pillanathoz érénk a visszatekintésben, fontosnak tartom elmondani azt is, hogy a tudományos pályán is mindig meghatározó az a közösség és közege, ami körülvesz, támogat. Az ünnepelt több szakmai közösség munkájában is tevékenyen vett részt. Ezek egyike volt az ELTE-n működő, Szathmári István által vezetett Stílus-kutató csoport, amelynek 1996-tól egészen annak átalakulásáig aktív tagja volt. Emellett a közösségi tevékenységét számos más tényező is mutatja. Fontos szerepet vállalt ugyanis az akkori KLTE nyelvészeti tanszékeinek összefogásával 1997-ben indított, Petőfi S. János által irányított Poliglott szövegnyelvészeti szövegtani kutatóprogram működtetésében és az ennek fórumául született Officina Textologica című sorozat szerkesztésében. A Debreceni Egyetem nyelvészeti tanszékei által elnyert Egy poliglott szövegnyelvészeti szövegtani kutatóprogram című OTKA-pályázat témafelelőseként ehhez a kutatómunkához kapcsolódva öt szövegtani tárgyú konferenciát is rendezett. 2002 októberétől két cikluson át a Debreceni Akadémiai Bizottság Nyelvészeti Munkabizottságának elnöke volt; 2006-tól pedig a Magyar Nyelvtudományi Társaság debreceni csoportjának elnökeként is szerepet vállalt.

Ünnepeltünk ma is tevékenyen dolgozik, folyamatosan publikál, és az említett töretlen és törhetetlen munkakedvvel mintát, reményt is ad mindannyiunk számára a jelenlegi nem könnyű kutatói, akadémiai időkben.

Kedves Irma! A 10 évvel ezelőtti köszöntőmben visszautaltam a Tőled kapott *Nulla dies sine linea* mottóra, és most újra végigtekintve az azóta még tovább gazdagodó utadon, újra azt emelném ki, hogy munkád élő mintaképe annak, hogy valóban „a működésben van a nyugalom” (József Attila). Születésnapod alkalmából ezért jó egészségben eltöltendő hosszú életet kívánok, és azt, hogy a jövőben az eddigiekhez hasonlóan legyen kedved és erőd munkálkodni. Kívánom, hogy továbbra is az alkotásban és értelmezésben meglelt működés teremthessen nyugalmat a mindennapokhoz!

Hivatkozott irodalom

- DOMONKOSI ÁGNES 2015. *Szikszaíné Nagy Irma 70 éves. Magyar Nyelv* 111: 109–112.
- SZIKSZAINÉ NAGY IRMA 1993. *Az ikerítés helye, szerepe, szabályszerűségei a magyar nyelvben. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai* 197. Budapest.
- SZIKSZAINÉ NAGY IRMA 1994. *Stilisztika*. 1994. Trezor Kiadó, Budapest.
- SZIKSZAINÉ NAGY IRMA 1999. *Leíró magyar szövegtan*. Osiris Kiadó, Budapest.
- SZIKSZAINÉ NAGY IRMA 2001. *Szövegértés – szövegelemzés – szövegalkotás*. Szövegtani gyakorlatok. Osiris Kiadó, Budapest.
- SZIKSZAINÉ NAGY IRMA 2007. *Magyar stilisztika*. Osiris Kiadó, Budapest.
- SZIKSZAINÉ NAGY IRMA 2008. *A kérdésalakzatok retorikája és stilisztikája*. Debreceni Egyetem Kossuth Egyetemi Kiadója. Debrecen.
- SZIKSZAINÉ NAGY IRMA 2016. *Költészet és játékok: A játékosság stíluslehetőségei a magyar költészetben*. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen.
- SZIKSZAINÉ NAGY IRMA 2021. *Intertextuális tükrök: Összehasonlító stíluselmzések*. Kalligram Kiadó, Budapest.
- SZIKSZAINÉ NAGY IRMA 2024. *A magyar líra stílustörténete*. Osiris Kiadó, Budapest.

DOMONKOSI ÁGNES
HUN-REN Nyelvtudományi Kutatóközpont
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Hegedűs Attila (1954–2025)

Tudtuk, hogy súlyos beteg, mégis reménykedtünk a gyógyulásában. Októberben ünnepeltük meg a születésnapját az egyetemen. Bensőséges esti beszélgetés volt, sokat nevtünk a régi történeteken, boldog és emelkedett volt. A Nyelvtudományi Társaság is készült a 70 éves jubileumi köszöntésre: mind az őszi, mind a tavaszi programban helye volt, de sajnos már nem kerülhetett rá sor. Így kezdtem volna a laudációt:

Mi kell ahhoz, hogy valaki jó magyar nyelvtörténész, névtan- és nyelvjáráskutató lehessen? Először is a latin nyelv megfelelő ismerete. Hegedűs Attila a kecskeméti Piarista Gimnáziumban már elsőként jelentkezett Hardi István tanár úr különórájára, és társaival ellentétben végig ki is tartott. (Ekkoriban régész szeretett volna lenni. Mikor már csak egyedül járt, jutalma az órák végén egy hatalmas golden alma volt.) Másodsor, a magyar–német

szak kiváló párosítás az egyetemen (ELTE, 1977–82), főleg, ha Abaffy Erzsébet tartja a nyelvészeti prozemináriumot, később pedig két éven át Benkő Loránd vezetésével lehet elsajátítani a (nyelv)tudós kétkedő-kérdező hozzáállását vizsgálata tárgyához. Harmadszor: az sem rossz, ha vannak inspiráló „speckollok” (azaz: speciális kollégiumok), amelyek a szokásosnál mélyebb bepillantást engednek a nyelvészet valamely részterületébe, önálló adatgyűjtésre, kutatómunkára készítve a hallgatókat. Ilyen volt Ördög Ferenc Bevezetés a személynevek vizsgálatába című kurzusa, amely Hegedűs tanár úr névtan iránti érdeklődését felkeltette. S ami a dialektológiát illeti, a vidéki-falusi gyermek- és ifjúkor, a szűkebb pátria szeretete, a hagyományos népi életmód tisztelete fogékonyá teszi a nyelvészt a nyelvjárási értékek felfedezésére. Ahogy a legkiválóbb magyar stilsztáknak is általában van/volt egy-egy kedvenc írója vagy költője, úgy a nyelvjáráskutatót is haza szokta húzni a szíve, esetünkben a Gödöllői-dombság és a Cserhátalja találkozásánál fekvő Kisnémedibe, egy déli palóc községbe. Ismerős helyen magától értetődően könnyebben megy a terepmunka is, készséges adatközlőkből biztosan nincs hiány.

Előzőleg persze két év kötelező sorkatonai szolgálatot is teljesítenie kellett Lentiben (a 70-es években járunk), majd teológiai tanulmányokat folytatott újabb két éven át a piaristák budapesti szemináriumában. Csak ezután következett az ELTE-s időszak. Már hallgatóként, 1979-től publikál, OTDK-t is nyer. Második keresztnévét, a Tibort nem szerette, hamar el is hagyta. A Névtani Értesítő és a Magyar Nyelv rendszeres szerzője lesz; 1984-ben utóbbinak mind a négy számában olvashatjuk cikkeit. A megelőlegezett bizalom mindig is a legjobbat hozta ki belőle, és Benkő Loránd professzor több mint egy évtizedig támogatta. Egzisztenciális biztonságról ugyan nem lehetett szó, de tudományos segédmunkatársként, majd tudományos munkatársként megkezdhette szakmai felkészülését a nagyobb feladatokra. Közben lendületet vett a névtani terepmunka, Magyarország földrajzi neveinek gyűjtése. 1986-tól 93-ig minden nyáron részese ennek (l. pl. Komárom megye földrajzi nevei, 1985). Folyamatosan tanít az ELTE-n (nyelvtörténetet, dialektológiát, névtant), 1983-ban elkészül a Kisnémedi tájszótárral (amely csak kilenc évvel később jelenik meg), bölcsészdoktorrá avatják, és Benkő biztatására Papp Lajossal elkezdnek dolgozni a középkori magyar nyelvű levelezés kiadásán. Ehhez paleográfiát is tanult Érszegi Gézától, a Magyar Országos Levéltár munkatársától. A Pesti Barnabás utcai épület III. emeletének 1-es számú helyiségében rendezkedhettek be, amely valójában a tanszéki könyvtár íróasztalokkal ellátott raktára volt. Először mikrofilmen, aztán „élőben”, (cseh)szlovákiai levéltárakban is tanulmányozták a leveleket. A betűhú átírás és a filológiai részletek aprólékos tisztázása végül 1991-es megjelenését tette lehetővé e kiemelkedő nyelvtörténeti forrásmunkának (Középkori magyar leveleink 1541-ig). A szerzők 1994-ben méltán kapták meg az akkor alapított Bárczi-díjat.

Az ELTE mellett a 90-es évek elején három másik egyetem magyar szakos képzésének elindításában működött közre. A Miskolci Bölcsész Egyesületben végzett munkája hozzájárult a Miskolci Egyetem magyar szakának létrejöttéhez, azon belül a nyelvészet oktatásának zavartalan megkezdéséhez. Ezt követte a Károli Gáspár Református Egyetemen való oktató-szervező tevékenysége 1993-tól, de aztán, amikor az elnyert Széchenyi professzori ösztöndíj döntés elé állította, a Pázmány Péter Katolikus Egyetemet választotta – mint utóbb kiderült, véglegesen. Ez az intézmény lett az otthona; egykori piarista diákként talán természetes is, hogy ebben látta a küldetését. Három nyelvészeti tanszék jött létre (magyar, általános és finnugor), együtt önálló intézetet alkotva. Ezt is, a Magyar

Nyelvészeti Tanszéket is vezetete, utóbbi több mint két és fél évtizeden át. Megélte a pilis-csabai campus kiépülésének időszakát és annak fénykorát, amikor a magyar szak kifejezetten nagy hallgatói létszámmal működött, s így a nyelvészeti tanszékeken is mozgalmas élet zajlott. Számos kiváló nyelvessel dolgozott itt együtt – leghosszabb ideig a szintén nyelv-történész Gerstner Károllyal, akivel kiválóan megértették egymást, és az ELTE-s hagyományokat követve élményekkel teli nyelvjárásgyűjtő tanulmányi kirándulásokat is szerveztek a hallgatóknak Moldvától a Szilágyságon és Kárpátalján át a Muravidékig és az Őrségig – csupán néhány helyszínt említve. Nagycsaládos apaként is rengeteg energiát fektetett az egyetemi munkába. 2000-tól három cikluson át oktatási dékánhelyettesként szolgálta a kart, az adminisztratív feladatok ellátása mellett a tanácstalan hallgatók ügyes-bajos dolgainak elrendezését is segítve. Erre az időszakra esik az ún. bolognai rendszer bevezetése, amely alaposan átszabta a képzési kereteket, és kihatott a vidéki campus közösségi életére (a korábbi, tipikusan ötéves és kétszakos struktúra a hároméves, egyszakos alapképzések felé billent el). Nem meglepő hát, hogy ebben az évtizedben több oktatáspolitikai, minőségbiztosítási és pedagógiai témájú írása is keletkezett. Közben Erasmus-oktatóként megfordult Besztercebányán és Münchenben (2-2 alkalommal), valamint Nyitrán. Egyetemi elismerései: Pázmány Péter Emlékérem (2003), Pázmány Plakett (2010).

Visszakanyarodva még a 90-es évekhez, 1991-től (2004-ig) a Névtani Értesítő felelős szerkesztője. 1992-ben végre megjelenik Kisnémedi tájszótára, majd az ezt kiegészítő, műfajteremtő Hiányszótár (1996): *m i t n e m i s m e r* a köznyelvi szókészletből a nyelvjárási beszélő? PhD-fokozatát 1995-ben szerzi meg az ELTE-n. 1997-ben nyeri el a Széchenyi-ösztöndíjat. Balogh Lajossal és Ördög Ferencsel 1998-ban adják közre a kapuvári járás földrajzi neveit. Elméleti síkon is foglalkozik a tájszavakkal, a tulajdonnév mibenlétével, a nyelvatlazok módszertani kérdéseivel, tanulmányt ír Balassi nyelvjárásáról, a régi magyar nyelv erotikus szókincséről, felhívja a figyelmet az archaizálódás kérdésre az értelmező kéziszótár 2. kiadásának munkálatai közben. 2000-ben jelenik meg szerkesztésében a MÁRTON GYULA által gyűjtött Szilágysági nyelvatlaz. Visszatérő résztvevő a szegedi nyelvtörténeti konferenciákon, pályázatokat ír, OTKA-kutatásokban tevékenykedik, társszerző a KISS JENŐ szerkesztette Magyar dialektológia (2001) című tankönyvben. A földrajzi nevek gyűjtésében a Nagykátai járás (2002) következik. Ugyanebben az évben neki ítéli a Nyelvtudományi Társaság a kutatási profiljához talán legközelebb álló Csúry Bálint-emlékérmét és -díjat. Tanszéki könyvsorozatot indít el, amelyben KISS LAJOS, SZÉPE JUDIT, CSER ANDRÁS és GÁSPÁRI LÁSZLÓ egy-egy monográfiája mellett saját kötetei is megjelennek: A változó nyelvjárás (2005), A vonzatosság a magyar nyelvjárásokban (2012, ez volt ugyanebben az évben habilitációjának témája is) és – KOVÁCS MÓNIKÁVAL közösen – a Kísérlet a magyar nyelvjárások komplex klasszifikációjára (2016) című munkák. Az Elméleti Nyelvészet Tanszék vezetőjével, É. KISS KATALIN professzorral és GERSTNER KÁROLY kollégájával megírják a Kis magyar nyelvtörténetet (2013), amely Fejezetek a magyar nyelv történetéből címmel elektronikusan is hozzáférhető tankönyv magyar szakos egyetemistáknak.¹ Ugyancsak É. KISS KATALINNAL közösen találtak ki és szerveztek meg egy nagy sikerű konferenciasorozatot, amelynek a nyelvelmélettel összekapcsolt három témaköre (a dialektológia, a diakrónia és a kontaktológia) évről évre váltotta egymást. A két tanszék mindegyikből öt – összesen tehát 15 – ilyen

¹ Elérhetősége: <https://real.mtak.hu/8351> (2025. 02. 18.)

konferenciát rendezett meg: az elsőt 2008, a 15.-et 2022 novemberében. A kézzelfogható eredmény 15 szerkesztett kötet, bennük számos sűrűn idézett tanulmánnyal. Kezdeményezésük, ha nem is az eredeti formában, de tovább él: egy év szünet után, tavaly ősszel Nyelvelmélet és nyelveírás főcímmel, a nyelvi változás és változatosság kérdéskörének szentelve két napon át 21 előadást hallgathattak meg a résztvevők, immár a Nyelvtudományi Kutatóközponttal való szorosabb együttműködésben, a Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat részeként.

Hegedűs Attila a legutóbbi időkig töretlen szorgalommal tanított, kutatott és publikált, 178 találatot mutat a neve mellett a Magyar Tudományos Művek Tára. Utolsó munkája a Nyelvtudományi Közlemények folyóirat 2025. évi számában fog megjelenni (pár nappal halála előtt még átnézte a szöveget, és két változtatást kért a főszerkesztőtől). Érdeklődési köre széles – a mai magyar nyelvhasználatra is kiterjedő – volt, szemléletmódja nyitott, módszertani szigora következetes. Az általa felhalmozott tudás tárházából sokan és még nagyon sokáig haszonnal meríthetünk. Nagyon várta, de a csöndes, gondtalan nyugdíjas éveket felesége, lánya, négy fia és 19 unokája körében már nem érthette meg. Nekünk, közvetlen kollégáinak is nehéz az elválás, nagyon hiányoznak majd bölcs tanácsai, mosolya, egész személyisége, jelenléte. Némi vigaszt nyújt a gondolat, hogy szinte minden megadatott neki, amitől egy tudós, egyetemi ember élete szép, boldog, tartalmas és sikeres lehet, valamint az, hogy köszönetünket és nagyrabecsülésünket egy ünnepi tanulmánykötettel ki tudtuk fejezni neki (FARKAS EDIT – NEMESI ATTILA LÁSZLÓ – PINTÉR LILLA szerk., Levéltár – terepmunka – katedra. Születésnap-i köszöntő kötet Hegedűs Attila tiszteletére. PPKE Magyar Nyelvészeti Tanszék, Budapest²). Hálások vagyunk mindenkinek, aki ebben részt vett, és őrizte velünk együtt a titkot a megjelenésig.

December végén elküldte nekem egy sosem közölt írását. 2003-ban születhetett, az akkoriban felkapott *tartótiszt* (elvonással: *kapcsolatot tartó tiszt* > *tartótiszt*) szóösszetételről szól. Kiegészítve főnti pályaképét, és az utókornak tanulságul hadd idézzek belőle egy részt: „1984-ben kezdő tudományos kutatóként az ELTE Idegen Nyelvi Lektorátusa szervezésében egy német diplomata feleségét tanítottam magyarra mintegy kiegészítve a fizetésemet. Befejezve a fél éves kurzust, a nyár közepén egyszer csak két ember keresett fel. Hadnagyként és századosként mutatkoztak be, és arra akartak rávenni, hogy írjak jelentéseket nekik a tanítványomról. Különbözőképpen próbálkoztak, fenyegettek (állásvesztés, külföldi úttól való eltiltás), de nem tudtak fogást találni rajtam. Végül – és ezen a ponton majdnem beugrottam nekik – a hazafias érzésemre apelláltak: a nő férje szerintük kárt okoz Magyarországnak, nekem tehát kötelességem segíteni nekik. Mondom, majdnem rávettek. S hogy mi mentett meg? Egy egészen egyszerű dolog, a stílus. Ez a két tiszt ugyanis a beszélgetés közben folyamatosan letegezett. Ők nem tudták, hogy ez engem zavar, hogy másokkal is csak hosszú ismeretség után szoktam tegeződni. És arra gondoltam: kell az nekem, hogy két ilyen alak letegezzem? Dehogyan mászom bele ilyen viszonyba! Így aztán elutasítottam őket, s csak nemrég döbbsentem rá, hogy mitől mentett meg a finnyásságom (de nevezhetjük stílusérzéknek is).”

Isten veled, Tanár Úr, nyugodj békében!

NEMESI ATTILA LÁSZLÓ
Pázmány Péter Katolikus Egyetem

² Elérhetősége: <https://btk.ppke.hu/tanszekunk-kiadvanyai-6> (2025. 02. 18.)